

Nr 36

Utlåtande i anledning av motioner angående förutsättningarna för överlämnande till särskild vård enligt brottsbalken.

I de likalydande motionerna I:837 av herr *Lidgard m. fl.* och II:579 av herr *Fridolfsson* i Stockholm anføres att det finns anledning överväga huruvida inte sådan ändring av 46 kap. 15 § rättegångsbalken är motiverad, att rätten då det av särskilda skäl kan befinnas lämpligt får besluta om överlämnande till sådan vård som avses i 31 kap. brottsbalken även då den tilltalade icke inställt sig personligen. I motionerna yrkas »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag i överensstämmelse med vad som anförts i motionen».

Motionerna har remissbehandlats.

Gällande bestämmelser

Överlämnande till särskild vård

Med påföljd för brott förstås i 1 kap. 3 § brottsbalken (BrB) bl. a. »överlämnande till särskild vård». Under detta samlande begrepp ryms numera fem särskilda brottspåföljder, nämligen överlämnande till vård enligt barnavårdslagen, överlämnande till vård enligt lagen om nykterhetsvård, överlämnande till slutna psykiatrisk vård, överlämnande till vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda och överlämnande till öppen psykiatrisk vård. Förutsättningarna för överlämnande till särskild vård regleras i 31 kap. BrB, som i sin tur beträffande vårdförutsättningarna hänvisar till barnavårdslagen, nykterhetsvårdslagen, lagen om slutna psykiatrisk vård i vissa fall samt lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda. För vård enligt dessa fyra lagar förutsätts icke att den vårdade frivilligt underkastar sig vården, och enligt dem kan vård i anstalt anordnas med kvarhållningsrätt. Öppen psykiatrisk vård förutsätter däremot den vårdades frivilliga medverkan.

Domstol äger enligt BrB i sin dom överlämna åt organ för vård av någon av de i kapitlet nämnda fem typerna att föranstalta om vård. En första förutsättning är självfallet, att den tilltalade prövas ha begått den brottsliga gärningen för vilken han är åtalad. Det krävs vidare, att förutsättningarna för den ifrågavarande vården är uppfyllda. Ytterligare krävs för förordnande om överlämnande viss medverkan av organ för vården. För över-

lämnande till slutet psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda fordras i regel, att rättspsykiatrisk undersökning företagits i målet. För överlämnande till vård enligt barnavårdslagen eller nykterhetsvårdslagen fordras att barnavårdsnämnden resp. nykterhetsnämnden eller i vissa fall styrelsen för ungdomsvårdsskola resp. styrelsen för allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare har hörts. För överlämnande till öppen psykiatrisk vård förutsätts att läkarintyg inhämtas från psykiater.

Systemet innebär, att vårdformer, som är anordnade för att bereda vård åt ett icke brottsligt klientel, används såsom brottspåföljder. I första hand åligger det vårdorganen att pröva, huruvida förutsättningarna enligt vårdlagen i fråga är uppfyllda. Domstolen har emellertid också i princip att bedöma om så är fallet. Öppen psykiatrisk vård intager så till vida en särställning som för densamma icke gäller några noga bestämda förutsättningar.

Att den tilltalade överlämnats till särskild vård innebär att straffrättsskipningens övriga brottspåföljder får träda tillbaka för sådan vård. Domstolen har att pröva om så lämpligen bör ske.

Personlig inställelse vid domstol

I 21 kap. 2 § rättegångsbalken (RB) stadgas bl. a. att den misstänkte i mål om allmänt åtal är skyldig infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, dock ej om anledning saknas ådöma annan brottspåföljd än böter och hans närvaro tillika kan antagas vara utan betydelse för utredningen. Lider den misstänkte av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och finner rätten, att hans hörande skulle vara utan gagn, erfordras ej att han infinnes sig personligen. Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, skall rätten meddela förordnande därom.

Gentemot nu nämnda regler korresponderar bestämmelser i 46 kap. 15 § RB, som innehåller bestämmelser om möjligheten att avgöra brottmål i underrätt om den tilltalade inte inställer sig i enlighet med utfärdad kallelse. Till en början stadgas, att om den tilltalade uteblir från rättegångstillfälle för huvudförhandling eller kommer tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom att infinna sig personligen, rätten skall förelägga nytt vite eller förordna att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag. Om det inte förekommer anledning att ådöma annan brottspåföljd än böter, får, om saken finnes nöjaktigt kunna utredas, målet avgöras utan hinder av att den tilltalade kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit. Har den tilltalade avvikit, sedan stämning delgivits honom, och finnes saken kunna nöjaktigt utredas, får också målet avgöras utan hinder av att den tilltalade uteblivit, även om kallelse ej delgivits honom.

Överflyttning av brottmål

Laga domstol i brottmål är enligt huvudregeln i brottsbalken rätten i den ort, där brottet förövades. Vid sidan härav finnes en regel om att mål i vissa fall får upptagas vid den rätt, där den misstänkte skall svara i brottmål i allmänhet, d. v. s. rätten i mantalsskrivningsorten, eller rätten i den ort där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig. En förutsättning är att rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt (19 kap. 1 § RB).

Som framgår av det sagda kan i vissa fall mer än en domstol vara behörig. Om målet upptagits vid en domstol, kan det sedan visa sig lämpligare, att handläggningen i stället sker vid en annan. Den förstnämnda domstolen kan då besluta om överflyttning av målet till den andra domstolen. Åklagaren måste göra framställning därom. Det krävs att synnerliga skäl föreligger för överflyttningen (19 kap. 7 § RB).

Beslut att ej tala å brott

I vissa av remissyttrandena erinras om möjligheterna för åklagare att underlåta att tala å brott m. m. I korthet må beträffande vissa av dessa regler anföras följande.

Enligt 20 kap. 7 § 4 får åklagare besluta att icke tala å brottet om brottet uppenbarligen begåtts under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § BrB (sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom). Det krävs att sluten psykiatrisk vård eller vård i vårdhem eller specialistsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda kommer till stånd utan lagföring samt att åtal ej är påkallat av särskilda skäl.

Enligt lagen den 20 mars 1964 med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare må åklagare beträffande den som vid tiden för visst brott ej fyllt 18 år besluta att ej tala å brottet även i vissa andra fall än dem som avses i de allmänna bestämmelserna i ämnet i 20 kap. 7 § RB. Sålunda får åklagaren besluta att ej tala å brottet bl. a. om den underårige ställes under övervakning jämlikt 26 § barnavårdslagen, omhändertages för samhällsvård enligt 29 § sagda lag eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att härigenom vidtages vad som är lämpligast för hans tillrättaförande. Åtal skall dock väckas om det finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Enligt 69 § barnavårdslagen skall åklagaren pröva huruvida åtal lämpligen bör ske om någon som är eller har varit inskriven vid ungdomsvårdsskola misstänkes för att han innan utskrivningen därifrån begått brott som hör under allmänt åtal.

En liknande regel finns i nykterhetsvårdslagen. I 57 § stadgas, att om den,

som tvångsintagits på allmän vårdanstalt eller frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader, begått brott, för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i sex månader, skall åklagaren pröva, huruvida åtal lämpligen bör ske. Har brottet begåtts innan den intagne fyllt 18 år, skall sådan prövning ske ändå att svårare straff är stadgat för brottet.

Motionerna

Efter en redogörelse för innehållet i 46 kap. 15 § RB och 31 kap. BrB anför i motionerna följande.

Även om rättegångsbalkens bestämmelser är motiverade av rättssäkerhetssynpunkter kan de i vissa sammanhang leda till icke lämpliga konsekvenser. Så har det t. ex. förekommit att en person, som redan är omhändertagen för vård enligt lagen om nykterhetsvård, dömts till böter i stället för att rätten förordnat om överlämnande till nykterhetsnämnden, detta helt enkelt av den anledningen att den omhändertagne vistats på vårdhem i annan del av landet och icke kunnat eller velat inställa sig därför att han måste åtföljas av vårdare.

Det har också förekommit att läkare avrätt en tilltalad från personlig inställelse, varför böter utdömts i stället för att rätten förordnat om omhändertagande för psykiatrisk vård.

Det här anförda ger anledning överväga huruvida inte sådan ändring av 46 kap. 15 § RB skulle vara motiverad, att rätten då det av särskilda skäl kan finnas lämpligt må besluta om överlämnande till sådan vård som avses i 31 kap. BrB även då han icke inställt sig personligen.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *justitiekanslern (JK)*, *riksåklagaren (RÅ)* och *hovrätten för Övre Norrland*. Vidare har *Föreningen Sveriges härads-hövdingar och stadsdomare* samt *Sveriges advokatsamfund* beretts tillfälle yttra sig över motionerna.

JK, RÅ och Sveriges advokatsamfund avstyrker bifall till motionerna. Hovrätten för Övre Norrland tillstyrker bifall till motionerna. Även Domareföreningen ställer sig positiv till motionernas syfte. Föreningen tillägger att möjligheten att dispensera från personlig inställelse bör omgärdas med mycket starka restriktioner och icke öppnas i den vida utsträckning, som motionerna förutsätter.

RÅ anför bl. a. följande.

Det är i vårt land liksom i andra rättsstater en allmänt omfattad mening att ingen skall dömas ohörd för ett påstått brott. Från rättssäkerhetssynpunkt är denna regel, som också är inskriven i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, av väsentlig betydelse. Regeln innebär att den tilltalade skall vara personligen närvarande när rätten prövar ett mot

honom riktat åtal. Av praktiska skäl har det ansetts motiverat att göra vissa undantag från denna grundläggande regel.

Efter viss redogörelse för gällande rätt anför RÅ vidare.

Av det anförda framgår att möjligheterna att döma en tilltalad för brott utan att han är personligen närvarande är starkt begränsade. Enligt min mening bör dessa möjligheter inte vidgas. Den tilltalades personliga närvaro inför domstolen är av stor betydelse för att brottet skall kunna utredas tillförlitligt och allsidigt. Inte minst för valet av påföljd är det väsentligt att domstolen får ett omedelbart och personligt intryck av den tilltalade.

Jag vill inte bestrida att det någon gång kan te sig meningslöst att kräva personlig inställelse av den tilltalade. Det är emellertid ytterst vanskligt att på förhand bedöma när så är fallet. Erfarenheten visar att den tilltalades personliga närvaro inte sällan föranleder en annan utgång i målet än som kunnat förutses vid genomgång av handlingarna. Det är inte heller lätt att se hur man skulle kunna i lagtext avgränsa de av motionärerna avsedda undantagsfallen på ett sätt som utesluter missbruk.

Det av motionärerna väckta spörsmålet torde inte ha någon större räckvidd. Även om den tilltalades personliga närvaro i det särskilda fallet kan förefalla meningslös, är det inte sagt att den behöver innebära någon påfrestning på den tilltalade. I detta sammanhang kan erinras om att förhör med den som lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självsverksamheten enligt 5 kap. 1 § fjärde stycket RB kan hållas inom stängda dörrar. Det torde också i övrigt finnas möjligheter att anordna domstolsförhandlingen så att den tilltalade inte utsätts för alltför stort obehag.

RÅ framhåller slutligen, att i fråga om uppenbart vårdbehövande personer kan lagföring i stor utsträckning undvikas. Han upplyser att bestämmelsen i RB 20 kap. 7 § 4 tillämpas i omkring 600 fall om året samt hänvisar till de möjligheter att underlåta åtal som finns enligt nykterhetsvårdslagen, barnavårdslagen och lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

JK framför synpunkter, som i allt väsentligt överensstämmer med dem som uttalas av RÅ. JK anför att det torde vara fråga om enstaka undantagsfall, när det formella kravet på personlig inställelse framstår som oberättigat.

Styrelsen för *Advokatsamfundet* anser att den ordning som numera gäller beträffande personlig inställelse vid huvudförhandling i brottmål är tillfredsställande. Skulle undantagsvis de av motionärerna påtalade olägenheterna uppstå vid tillämpningen måste enligt styrelsens mening dessa vägas mot de betydligt allvarigare konsekvenser som skulle kunna uppstå för den enskilde därest domstol i hans frånvaro skulle kunna överlämna honom till särskild vård enligt brottsbalken, vilken i många fall innebär ett med frihetsberövande likställt ingripande.

Hovrätten för Övre Norrland anför följande.

Rättens förordnande om överlämnande till särskild vård innebär att från samhällets sida vidtages åtgärder av mer eller mindre ingripande art mot den tilltalade. Förordnandet kan medföra ett frihetsberövande, exempelvis vid beredande av slutna psykiatrisk vård eller tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, men påföljden kan även begränsa sig till att vederbörande samhällsorgan anordnar övervakning av den dömde eller vidtager vissa stödåtgärder. Till ledning för domstolens bedömning av påföljden i det särskilda fallet föreligger alltid skriftlig utredning om den tilltalades person. Vid förhandling, där den tilltalade är närvarande, vinnes i allmänhet ytterligare upplysningar om hans aktuella situation, och vidare beredes domstolens ledamöter möjlighet att bilda sig en egen uppfattning om den tilltalade. Bortsett från den betydelse som den tilltalades uppgifter har för avgörandet av sakfrågan, är således hans närvaro merendels påkallad även ur den synpunkten, att domstolen skall få en så allsidig belysning som möjligt av påföljdsfrågan. I särskilt hög grad gäller detta när påföljden innebär frihetsberövande. Men även i andra fall är den tilltalades närvaro betydelsefull. Detta gäller icke minst av hänsyn till det berättigade intresse den tilltalade har att själv få tillfälle att framlägga de omständigheter han anser vara av vikt för påföljdsvalet.

Även om kravet på personlig närvaro således bör bibehållas som princip, kan det emellertid övervägas om det är nödvändigt att upprätthålla kravet så strängt som enligt gällande regler i rättegångsbalken, där undantag endast medges för det fall att den tilltalade lider av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och rätten finner att hans hörande skulle vara utan gagn.

Visserligen torde de av motionärerna påpekade olägenheterna i en del fall kunna undvikas, om målet med stöd av 19 kap. 1 § tredje stycket och 7 § andra stycket överflyttas till domstol i den ort där den tilltalade varaktigt uppehåller sig.

Under förutsättning att sakfrågan kan tillförlitligen utredas i den tilltalades frånvaro får det dock enligt hovrättens mening anses motiverat att i vissa, i praktiken rätt sällsynta fall, på vilka de av motionärerna anförda fallen utgör exempel, kunna medge undantag från personlig inställelse. Någon gång kan omständigheterna vara sådana att av läkarutlåtande framgår, att personlig inställelse vid rättegången skulle vara till skada för den tilltalade. Även andra undantagsfall är tänkbara. Måhända bör emellertid som ytterligare förutsättning anges att den tilltalade icke motsätter sig, att målet avgöres i hans frånvaro.

Domareföreningen yttrar i huvudsak följande.

Föreningen anser det välmotiverat att en så ingripande åtgärd som överlämnande till särskild vård i princip icke får ske utan att den tilltalade blivit hörd inför domstolen. Emellertid kan det förekomma undantagsfall där omsorgen om den tilltalade kan leda till en annan bedömning. Fråga kan exempelvis uppkomma om överlämnande till öppen psykiatrisk vård av tilltalad som efter mentalvård återställts till ett åtminstone någotsånär normalt liv. Anser då vederbörande läkare med skäl att den tilltalades närvaro vid en huvudförhandling kan medföra risk för återfall i allvarigare psykisk störning bör domstolen ha möjlighet att avgöra målet och döma till vård även utan den tilltalades personliga närvaro.

Tillkomsten av RB:s inställelseregler

Samtidigt med brottsbalkens ikraftträdande den 1 januari 1965 ändrades bl. a. 21 kap. 2 § och 46 kap. 15 § RB (prop. 1964: 10, 1LU 3).

Även tidigare gällde att kravet på den tilltalades personliga närvaro vid huvudförhandling i underrätt i mål, vari allmänt åtal fördes, sträckte sig olika långt allteftersom åtalet rörde svårare eller lindrigare brott. Gränsdragningen hade skett med ledning av straffskalans höjd. Mål om brott med straffarbete som straffmaximum bildade sålunda en särskild grupp av mål, i vilka den tilltalades personliga närvaro vid huvudförhandlingen var en nära nog nödvändig förutsättning för sakens handläggning och avgörande, medan mål med lägre straffmaximum än straffarbete sammanförts till en annan grupp, inom vilken kravet på personlig inställelse visserligen gällde som huvudregel men möjligheter förelåg att göra avsteg därifrån beroende bl. a. på hur utredningen i målet var beskaffad.

Föredragande departementschefen uttalade i samband med att han föreslog de inledningsvis nämnda ändringarna i RB att det var naturligt att gradera inställelsekravet efter det åtalade brottets svårighetsgrad. Vad som däremot kunde diskuteras var hur skiljelinjen mellan mål om grövre brott och mål om ringare brott borde dragas. Att som skett i RB göra gränsdragningen mellan de båda målkategorierna med ledning av brottets abstrakta svårighetsgrad är förenat med vissa olägenheter anförde han. Han pekade bl. a. på att i den målgrupp, som omfattade åtal för brott med fängelse som straffmaximum, kunde fängelsestraff ådömas i den tilltalades utevaro så snart utredningen kunde betecknas såsom nöjaktig, ehuru krav på i princip obligatorisk inställelseplikt i betraktande av påföljdens ingripande natur syntes ligga närmast till hands. Med hänsyn härtill ansåg departementschefen i likhet med 1951 års rättegångskommitté, som framlagt förslag i ämnet, och flertalet remissorgan en jämkning påkallad av gränslinjen mellan brottmål med principiellt obligatorisk inställelseplikt och övriga brottmål. Departementschefen uttalade — i likhet med rättegångskommittén och många av remissorganen — att det ville förefalla som om en ändamålsenlig ordning skulle uppnås, om skiljelinjen mellan svårare och ringare brott på förevarande område drogs upp efter mer konkreta bedömningsgrunder än straffskalans höjd. Vidare anförde departementschefen följande.

Vid övergång till en indelningsgrund, som tager sikte på den in concreto tänkbara reaktionen, kommer, såsom antytts under remissbehandlingen, icke blott påföljder, som sinsemellan är graderade efter sin svårighetsgrad, utan även övriga påföljder in i bilden. Härtill bör hänsyn tagas, när det gäller att med den in concreto tänkbara påföljden som riktmärke uppdraga gränsen mellan brottmål med i princip obligatorisk inställelseplikt samt brottmål i vilka möjlighet bör förefinnas att med hänsyn till utredningens beskaffenhet göra avsteg från grundsatsen om personlig inställelse. I överensstämmelse med grundtanken i rättegångskommitténs förslag bör denna

gräns anknyta till den i praktiken vanligen skarpt markerade skiljelinje, som vid påföljdssystemets tillämpning förefinnes mellan böter och annan påföljd. Gränsen synes mig också böra utformas så, att därav tydligare än som skett i rättegångskommitténs förslag framgår att, när tvekan undantagsvis råder, huruvida annan påföljd än böter kan tänkas komma till användning, målet är att hänföra till den kategori, inom vilken den personliga inställelsen är i princip obligatorisk.

21 kap. 2 § och 46 kap. 15 § andra stycket RB utformades med utgångspunkt från de synpunkter departementschefen sålunda anfört.

Utskottet

Bland de påföljder för brott som kan utdömas enligt brottsbalken ingår överlämnande till särskild vård. De vårdformer som kan komma i fråga är vård enligt barnavårdslagen eller lagen om nykterhetsvård, sluten psykiatrisk vård, vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda samt öppen psykiatrisk vård.

I de motioner som behandlas i detta utlåtande tas upp frågor om de processuella förutsättningarna för överlämnande till särskild vård. Enligt rättegångsbalken gäller som huvudregel att den misstänkte i mål om allmänt åtal är skyldig att infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt. De undantag som föreskrivits avser fall då anledning saknas att ådöma annan påföljd än böter och hans närvaro kan antagas vara utan betydelse för utredningen. Vidare gäller kravet på personlig inställelse inte om den misstänkte lider av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och rätten finner, att hans hörande skulle vara utan gagn. Mot dessa regler, som domstolen har att iakttaga vid kallelse till huvudförhandling, korresponderar regler om domstolens möjlighet att avgöra målet då den tilltalade inte inställt sig i enlighet med kallelsen. Om det inte förekommer anledning att ådöma annan brottspåföljd än böter, får, om saken finnes nöjaktigt kunna utredas, målet avgöras utan hinder att den tilltalade kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit. Har den tilltalade avvikit kan målet avgöras även i andra fall, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas.

Enligt motionärernas mening kan de regler, som sålunda gäller i fråga om skyldigheten för den tilltalade att inställa sig personligen vid huvudförhandling, i vissa fall leda till olämpliga konsekvenser. Det har förekommit, anför motionärerna, att rätten dömt en person som vid tiden för domen är omhändertagen för vård enligt lagen om nykterhetsvård till böter i stället för att överlämna honom till fortsatt vård enligt nämnda lag. Anledningen härtill har då varit att den tilltalade vistats på vårdhem i annan del av landet och icke kunnat eller velat inställa sig därför att han måste åtföljas av vårdare. Det har enligt motionärerna också förekommit att läkare avrätt en tilltalad från personlig inställelse, vilket haft till följd att påföljden blivit böter i stället för överlämnande till slutna psykiatrisk

vård. Exempler ger enligt motionärernas mening anledning överväga en lagändring av innebörd att rätten, då det av särskilda skäl kan finnas lämpligt, får besluta om överlämnande till särskild vård även då den tilltalade inte inställt sig personligen. Motionsyrkandet innehåller att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall hemställa om förslag i överensstämmelse härmed.

Det är, som riksåklagaren framhåller i sitt remissyttrande till utskottet, i vårt land liksom i andra rättsstater en allmänt omfattad mening att ingen skall dömas ohörd för ett påstått brott. Även då det är fullt klart att den tilltalade begått det brott som åtalet avser är det ofta av stor betydelse att den misstänkte är personligen närvarande vid domstolen. Sålunda är det för valet av påföljd väsentligt att domstolens ledamöter får ett omedelbart och personligt intryck av den tilltalade. Det är också ofta av betydelse att denne själv lämnar upplysningar om sina personliga förhållanden och bereds möjlighet att yttra sig över vad som i detta hänseende genom personundersökning eller eljest är tillgängligt för domstolen. Med hänsyn till bl. a. sådana omständigheter har stor restriktivitet iakttagits då det gällt att utforma de undantagsregler beträffande den personliga inställeskyldigheten som är nödvändiga av praktiska skäl. Gällande rätt innebär en klar gränsdragning mellan brottmål med i princip obligatorisk inställelseplikt samt brottmål i vilka möjlighet finns att göra avsteg från grundsatsen om personlig inställelse. Som ovan anförts går gränsen mellan böter och annan påföljd som kan följa på brottet. En uppmjukning av kravet på personlig inställelse för den tilltalade bör enligt utskottets mening icke komma till stånd utan tungt vägande skäl, eftersom undantagsregler lätt kan komma att medföra att även i tveksamma fall, där mer ingripande påföljder än böter är aktuella, målen kan bli handlagda utan att den tilltalade inställt sig personligen. Såsom motionärerna framhåller och som bekräftats under remissbehandlingen kan det dock finnas mål, där anledning förekommer att överlämna den tilltalade till särskild vård men personlig inställelse inför domstolen kan vara till visst men för den tilltalade. Enligt utskottets mening bör man emellertid genom andra åtgärder söka begränsa de nackdelar som sålunda undantagsvis kan uppkomma. Under remissbehandlingen har pekats på olika åtgärder i detta avseende. Förhållandevis vida möjligheter finns sålunda för åklagare att underlåta att väcka talan för brott, då den tilltalade är eller varit omhändertagen för sådan vård som avses i motionerna. Vidare finns då den tilltalade vistas på vårdanstalt i annan del av landet än där åtalet väckts, ofta möjlighet att få målet överflyttat till domstolen på vistelseorten. Beträffande handläggningen inför domstolen kan också erinras om att förhör med den som lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsversamheten kan hållas inom stängda dörrar. Även i andra fall föreligger möjligheter för domstolen att handlägga målet så att detta inte

väcker uppmärksamhet eller eljest medför mera betydande obehag för den tilltalade.

I enlighet med det anförda är utskottet inte berett tillstyrka motionerna.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 837 och II: 579 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Schött (m)*, Svanström (cp), fru Lindström (s), herr Sörenson (fp), fru Lilly Ohlsson (s) och herr Ernulf (fp)*;

från a n d r a kammaren: fru Löfqvist (s)*, herrar Martinsson (s)*, Dockered (cp)*, Jönsson i Malmö (s), Hansson i Piteå (s), Oskarson (m)*, Polstam (cp) och fru Anér (fp).

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.